

Washandjes eerst

L. Polman

Ruim een maand na de aardbeving is Haïti alweer uit onze kranten verdwenen, maar heeft nog steeds pas een kwart van de slachtoffers in het verwoeste Port-au-Prince een stukje zeil gekregen om onder te wonen en iets meer dan de helft heeft eenmaal één zak rijst in ontvangst mogen nemen. En dat terwijl de hemel boven de stad vanaf *dag 1* zwart zag van de vliegtuigen.

Als je hulporganisaties vraagt waarom de operatie zo tergend langzaam op gang komt, dan wijzen ze onder meer naar Amerikaanse militairen. Die hadden de controle over het vliegveld van Port-au-Prince overgenomen en gaven voorrang aan militaire vluchten. Broodnodige hulpvluchten stuurden ze helemaal naar Santo Domingo in het buurland, de Dominicaanse Republiek. De Franse minister van Buitenlandse Zaken Kouchner diende er zelfs een officiële klacht over in bij het Amerikaanse *State Department*, toen een vliegtuig met een Frans veldhospitaal aan boord niet had mogen landen. 'Washington heeft het vliegveld geannexeerd,' brieft hij. Artsen zonder Grenzen was ook woest. Vijf AzG-vliegtuigen werden naar Santo Domingo gestuurd. Om toch amputaties te kunnen verrichten hadden de artsen dan maar zaagjes gekocht bij lokale ijzerhandelaren in de stad. De Amerikaanse militaire zelfzucht kostte Haïtiaanse mensenlevens, zeiden de artsen.

Uit het register waarin alle luchtverkeer van en naar Port-au-Prince sinds de beving wordt bijgehouden, blijkt het verhaal anders te liggen. Journalisten van het persbureau AP mochten de administratie inzien. Op de eerste dag dat Amerikaanse militairen het vliegveld overnamen, waren van de 48 Amerikaanse vliegtuigen die landden meer dan de helft militair. De militairen verdedigden dat met het argument dat het vliegveld nu eenmaal *secured* moest worden en dat er dus militaire mankracht en uitrustingen binnengevlogen moesten worden. Vanaf *dag 2* claimde het leger echter nog maar 20 procent van de beschikbare *landing slots*. De resterende 80 procent kon worden gereserveerd via een systeem dat voor iedereen open-

stond. Wie naar Port-au-Prince wilde komen, belde naar een speciaal nummer en reserveerde een slot. Daarbij gold dat wie het eerst kwam, het eerst maalde.

Wat toen gebeurde, zou grappig zijn geweest als het niet om mensenlevens zou zijn gegaan. Vrijwel iedereen die het reserveringsnummer belde beweerde dat zijn komst naar Haïti absoluut noodzakelijk en zeer urgent was, vertelde luchtmachtkapitein Justin Longmire tegen AP. Longmire coördineerde de vluchtschema's in die dagen. 'Was het aan mij om te bepalen wie het belangrijkste en wie onbelangrijk waren? Nee,' zei hij. Met als gevolg dat een NGO met een lading washandjes voor de slachtoffers eerder landde dan een NGO met drinkwater; dat leden van de Amerikaanse Senaat eerder landden dan een vliegtuig vol chirurgen; dat filmster John Travolta zijn privé-Boeing aan de grond kon zetten met leden van 'zijn' Scientology Kerk aan boord en dat CNN-verslaggever Anderson Cooper en een lading luiers uit Canada wel konden landen en een Noors veldhospitaal maar voor de helft. Vliegtuigen met de andere helft aan boord moesten uitwijken naar Santo Domingo.

Tel daarbij op dat er in Port-au-Prince maar ruimte was voor tien grote vliegtuigen om te parkeren, dat sommige vliegtuigen met te weinig brandstof kwamen om weer te kunnen vertrekken, dat tonnen hulpgoederen uit vliegtuigruimen te voorschijn kwamen zonder dat iemand wist voor wie die waren en dat een paar honderd gereserveerde landing slots ongebruikt bleven omdat vliegtuigen niet kwamen opdagen. En tel ook op de massa's journalisten en hulpverleners die op het vliegveld bleven wonen omdat ze niet wisten waar ze anders heen moesten.

Na een halve eeuw van hulpoperaties heeft de hulpwereld zijn prioriteiten nog steeds niet vastgesteld. Volgende keer dan toch maar zo'n luchtmachtkapitein om uit te leggen dat washandjes en John Travolta beter even kunnen wachten? ■